

**SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ
„Z DZIEJÓW BANKOWOŚCI – W SETNĄ ROCZNICĘ POWSTANIA
POLSKIEJ KRAJOWEJ KASY POŻYCZKOWEJ”
24 KWIEŃNIA 2017 R., LUBLIN**

W dniu 24 kwietnia 2017 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Z dziejów bankowości – w setną rocznicę powstania Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej”, zorganizowana przez Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katedrę Historii Ustroju i Prawa oraz Katedrę Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego we współpracy z Fundacją Fundamenta.

Organizatorzy konferencji postawili sobie za cel uczczenie tytułowej instytucji, która odegrała niezwykle istotną rolę w rozwoju polskiego systemu bankowego. Pretekstem do podjęcia działań nad realizacją tej ważnej inicjatywy była setna rocznica powstania Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Program konferencji zakładał sesję plenarną oraz obrady w równoległych sekcjach tematycznych w zakresie podstawowych dyscyplin historyczno-prawnych i prawno-finansowych.

Oficjalnego otwarcia obrad dokonał o godz. 9.00 dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji dr hab. Krzysztof Wiak, prof. KUL, witając prelegentów oraz zaproszonych gości. Wśród tych drugich szczególnie przybyłe na obrady osoby związane ze środowiskiem bankowym oraz służbami skarbowymi. Następnie pani dr Judyta Dworas-Kulik – prezes Fundacji Fundamenta, odczytała list od wojewody lubelskiego – dr hab. Przemysława Czarnka, który choć nie mógł przybyć osobiście, to jednak wyraził uznanie dla idei organizacji konferencji na tak ważny temat, przesyłając życzenia owocnych obrad.

Po uroczystym otwarciu organizatorzy poprosili prof. Zbigniewa Naworskiego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o przewodniczenie sesji plenarnej. Przewodniczący w pierwszej kolejności zaprosił do zabrania głosu kierownika Katedry Historii Ustroju i Prawa, Wydziału Prawa KUL dr hab. Marzenę Dyjakowską, prof. KUL. Profesor Dyjakowska wygłosiła referat na temat „Działalność PKKP w opiniach ekonomistów w okresie dwudziestolecia międzywojennego”. Pani prof. już na wstępie podkreśliła, iż mimo rozlicznych problemów odradzającego się państwa polskiego, w tym

również tych wynikających z niedostatków polityki fiskalnej, nie obwiniano o nie PKKP, która była tylko narzędziem w rękach polityków, i to na nich spadała krytyka za wszelkie niedociągnięcia. Na zakończenie zaś prof. Dyjakowska w ciekawy sposób wprowadziła uczestników obrad w zasady obiegu pieniądza w Rzeczypospolitej Polskiej, przybliżyła kulisy wymiany „marki polskiej” na „złotego”, przedstawiła rozwój polskiego złotego na przestrzeni wielu lat oraz wyjaśniła, dlaczego polski pieniądz to „złoty”, a nie „lech”.

Kolejnym prelegentem zaproszonym do wygłoszenia referatu na temat „Antyczne korzenie współczesnej bankowości” był prof. dr hab. Piotr Niczyporuk z Uniwersytetu w Białymstoku. Swoim wystąpieniem prof. Niczyporuk wzbudził zainteresowanie licznej publiczności zasadami prowadzenia usług bankowych w starożytnym Rzymie oraz Grecji. Kończąc, wyjaśnił na podstawie swoich wieloletnich badań, jak wówczas wyglądały instrumenty prowadzenia polityki bankowej na przykładzie funkcjonowania kantoru rzymskiego bankiera, czyli augentariusza.

Z kolei dr hab. prof. KUL Waldemar Bednaruk, w wystąpieniu na temat „Struktura Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej”, podkreślił tymczasowość przepisów regulujących działalność PKKP. Miały one obowiązywać krótko, jedynie w okresie przejściowym, czyli do czasu powołania Banku Polskiego, który projektowany był jako bank centralny o stałym już charakterze. Stąd też widoczna wyraźnie schematyczność norm odnoszących się do Kasy oraz przejawiające się z czasem coraz wyraźniej niedostatki w ustroju analizowanej instytucji. Tymczasem przetrwała ona niemal 8 lat, wywierając ogromny wpływ na proces budowy niepodległej Rzeczypospolitej. W podsumowaniu Profesor przedstawił sylwetki dwóch osób, które miały największy wpływ na rozwój PKKP, mianowicie Zygmunta Chamca – jedyne polskiego wicedyrektora w czasach, gdy Kasą zarządzali Niemcy, który utrzymał swoje stanowisko po odzyskaniu niepodległości, oraz Stanisława Karpińskiego, pierwszego polskiego dyrektora.

Ostatnim prelegentem sesji plenarnej był dr hab. Ryszard Czerniawski, prof. SWPS w Warszawie. Profesor Czerniawski przypomniał uczestnikom nie tylko o 100-leciu PKKP, ale również o drugiej okrągłej rocznicy, 200-leciu giełdy polskiej. Jako praktyk i współorganizator Warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych w obecnym kształcie mówił o jej początkach oraz o problemach, z jakimi borykali się jego koledzy przed ćwierćwieczem. Następnie przedstawił pokrótce katalog walut oraz papierów wartościowych, a także zasady obrotu nimi w pierwszych miesiącach istnienia warszawskiej giełdy. Jako wieloletni praktyk Profesor zapoznał uczestników ze specyficznym słownictwem giełdy, sugerując konieczność opracowania specjalistycznego słownika, w którym należałoby zebrać ciekawostki językowe będące dawniej w użyciu między maklerami.

Po zakończonej sesji plenarnej wywiązała się ciekawa dyskusja, którą zaczął dr hab. Dariusz Makilla, prof. Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie, zainteresowany szczególnie zagadnieniem polonizacji Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej oraz instytucją depozytów w starożytnym Rzymie. Włączyli się do niej również inni uczestnicy konferencji, do tego stopnia, iż mimo zakończenia sesji plenarnej przeciągnęła się ona również na czas przerwy kawowej, podczas której była już kontynuowana w kularach przy udziale mniejszych grup zainteresowanych poszczególnymi zagadnieniami z dziejów polskiej bankowości.

Po dwudziestominutowej przerwie nastąpił podział zgromadzonych na poszczególne sekcje: A, B i C.

Sekcję A prowadził prof. dr hab. Piotr Niczyporuk (UwB). W trakcie jej trwania odbyły się następujące wystąpienia:

- prof. nadzw. dr hab. Ewa Gajda (US) – Prawo finansowe za Justyniana. Uwagi wstępne na podstawie inskrypcji VI w.
- dr Dobromiła Nowicka (UWr) – Kilka uwag o *delationes* w sprawach fiskalnych w prawie rzymskim.
- dr Radosław Zych (US) – Instytucje finansowo-kredytowe i banki w chwili powrotu Bydgoszczy do Macierzy (z refleksjami odnoszącymi się do prawa rzymskiego).
- dr Anna Fermus-Bobowiec (UMCS) – Instytucje miejskiego kredytu hipotecznego w Królestwie Polskim jako przyczynek do dyskusji o modelu organizacyjnym kredytu hipotecznego w Polsce.
- dr Marek Podkowski (UWr) – Instytucje pożyczkowe w Liskowie (1904–1939).

Sekcję B prowadził dr hab. Waldemar Bednaruk (prof. KUL). Wygłoszono na niej następujące referaty:

- prof. nadzw. dr hab. Przemysław Dąbrowski (UWM) – Związek zawodowy pracowników bankowych i Kas oszczędności okręgu wileńskiego – struktura prawna i działalność w okresie dwudziestolecia międzywojennego.
- dr Eliza Komierzyńska-Orlińska (UMCS) – Geneza Polskiej Kasy Pożyczkowej i jej działalność na ziemiach polskich.
- dr Iwona Lasek-Surowiec (PWSZ) – Status Banku Polskiego SA (1924–1945).
- dr Marek Stus (UJ) – Akcje i papiery wartościowe międzynarodowych banków polskich. Ramy prawne i praktyka.
- dr Ewa Kowalewska (US) – Ewolucja polskiego ustawodawstwa dewizowego w zakresie reglamentacji dewizowej ze szczególnym uwzględnieniem roli banku centralnego.

Sekcję C prowadził prof. nadzw. dr hab. Ryszard Czerniawski (SWPS). W trakcie sekcji odbyły się wystąpienia:

- prof. nadzw. dr hab. Dariusz Makiła (WSFiZ) – Od państwa agrarnego do fiskalnego. Finansowanie państwa absolutnego na przykładzie Brandenburgii – Prus w drugiej połowie XVII w.
- prof. nadzw. dr hab. Zbigniew Naworski (UMK) – Opodatkowanie tytoniu w dawnej Polsce.
- prof. nadzw. dr hab. Andrzej Szymański (UO) – Represje fiskalne wobec kościelnej akcji charytatywnej w Polsce Ludowej.
- dr Tomasz Dolata (UWr) – Rola rosyjskiego Ministra Finansów w procedurze udzielania patentów na wynalazki w Królestwie Polskim w latach 1867–1915.
- dr Marek Tkaczuk (US) – Jednorazowa danina na potrzeby wojska z 1920 roku.

Po wysłuchaniu pierwszej części wystąpień w poszczególnych sekcjach uczestnicy udali się na uroczysty obiad w Gmachu Głównym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, po czym o godzinie 15:00 przystąpiono do dalszej części prelekcji w danych sekcjach.

Sekcję A prowadził ks. prof. nadzw. dr hab. Mirosław Sitarz (KUL). W trakcie sekcji odbyły się wystąpienia:

- dr Karol Dąbrowski (UMCS) – Dowody księgowe i księgi rachunkowe instytucji kredytowych w Generalnym Gubernatorstwie 1939–1945.
- dr Andrzej Dragon (UŚ) – Aspekty prawne finansowania samorządowego (autonomicznego) województwa śląskiego. Problematyka stosowania art. 5 statutu organicznego.
- dr Agnieszka Romanko (KUL) – Watykańskie instytucje finansowe.
- dr Judyta Dworas-Kulik (prezes Fundacji Fundamenta) – Klauzule abuzywne w orzecznictwie dotyczącym umów o kredyt denominowany lub indeksowany do CHF.
- mgr Łukasz Szoszkiewicz (mgr Rafał Świergiel) (UAM) – Bankowość a autonomia jednostki – kształtowanie się ram prawnych.

Sekcję B prowadził prof. nadzw. dr hab. Andrzej Szymański (UO). W trakcie sekcji odbyły się wystąpienia:

- dr Marek Kozubel – Problem nacjonalizacji banku w prawie Ukrainy na przykładzie Privat Banku.
- mgr Krzysztof Łopuszyński (KUL) – Idea bankowości centralnej w ostatnich latach I Rzeczypospolitej.
- mgr Jakub Pokoj (UJ) – Organizacja oddziałów okręgowych Narodowego Banku Polskiego w latach 1945–1958 na przykładzie oddziału okręgowego NBP w Raciborzu.
- mgr Remigiusz Chęciński (mgr Michał Przychodzki) (UAM) – Powstanie i wprowadzenie do praktyki ustrojowej koncepcji niezależnego banku centralnego.

- mgr Agnieszka Wicha (UKSW) – Wpływ międzynarodowych inicjatyw na rozwój krajowych regulacji związanych z przeciwdziałaniem praniu brudnych pieniędzy.

Sekcję C prowadził prof. nadzw. dr hab. Dariusz Makiła (WSFiZ). W trakcie sekcji odbyły się wystąpienia:

- dr Andrzej Pasek (UWr) – Model podatku dochodowego w Polsce w okresie międzywojennym.
- dr Piotr Pomianowski (UW) – Opłaty w polskich sądach w pierwszej połowie XIX wieku.
- mgr Piotr Łusiak (PWSZ w Chełmie) – Zadania systemu podatkowego w świetle konstytucji sejmowych w latach 1764–1795.
- mgr Konrad Graczyk (UŚ) – Podatek dochodowy za 1939 r. a niemiecka okupacja Górnego Śląska.
- mgr Arkadiusz Pawłowski (KUL) – Tax free a wyłudzenia podatku. Teoria a praktyka.

Podczas paneli dyskusyjnych w poszczególnych sekcjach poruszano zagadnienia o kluczowym znaczeniu dla znajomości dawnych rozwiązań ustrojowych w dziedzinie bankowości. Wskazywano również na ich stałą aktualność w obecnym państwie. Pojawiły się też liczne postulaty jednoznacznie wskazujące, iż niezbędne jest kontynuowanie tego typu spotkań w przyszłości.

Całość konferencji podsumowały na plenarnym posiedzeniu wystąpienia organizatorów sesji naukowej – prof. Dyjakowskiej i prof. Bednaruka, w treści których podkreślono obfitość merytoryczną wszystkich referatów oraz mnogość idei poruszanych podczas dyskusji na każdym etapie obrad.

*Katarzyna Miszczak
Piotr Łusiak**

* Katedra Historii Ustroju i Prawa, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.